

Петар М. МАТИЋ*

Институт за политичке студије, Београд

Марко Р. МИЈАТОВИЋ**

Институт за политичке студије, Београд

ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ У ОПШТИНИ ЛЕПОСАВИЋ ОД 1992. ДО 2024. ГОДИНЕ

Апстракт: Циљ овог рада је да се представи, колико је могуће, целовита слика локалних избора у општини Лепосавић од обнове вишепартијског система у Републици Србији почетком деведесетих година. Општина Лепосавић има занимљиву политичку историју. Од 1912. године ослобођен је турске власти и постао је део српске државе, а од 1953. године ова општина је припојена Аутономној косовскометохијској области, и дуго времена фактички била једина искључиво српска средина у АП Косово и Метохија. Након доласка међународне управе 1999. године, општина Лепосавић, као и друге српске средине на Косову и Метохији, нашле су се у специфичној ситуацији у којој је постојала дуалност власти све до потписивања „Бриселског споразума“ 2013. године, који је и ову локалну самоуправу сврстао у ред средина које припадају, још увек неформираној, Заједници српских општина. До нових напетости долази 2022. године кад српски представници напуштају локалне институције привремених органа самоуправе администрације у Приштини, услед упорних и поновљених претњи да неће бити формирана Заједница српских општина. У складу са наведеним чињеницама, несумњива важност Лепосавића даје нам повода да испитамо изборну вољу њених становника, сходно често промењеним контекстуалним условима.

Кључне речи: Лепосавић, Република Србија, Косово и Метохија, локални избори, политичке партије.

ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ: ИЗБОРИ ПРВОРАЗРЕДНОГ ИЛИ ДРУГОРАЗРЕДНОГ ЗНАЧАЈА?

Локални избори по свом карактеру представљају изборе за институције на најнижој лествици у вретикалној организацији власти. У литератури која захвата питање избора, они се неретко третирају као другоразредни, односно рефлекс или полигон избори (Јовановић 2008; Матић 2012). Међутим, они неретко могу сигнализирати и промене које ће уследити на централном нивоу, а у нашој политичкој пракси је присутно и пресликавање парламентарних коалиција у локалне скупштине (Стојановић 2022). Специфичности овог случаја се огледају првенствено

* Научни сарадник, ORCID 0000-0003-0205-9762, pmatic75@gmail.com

** Научни сарадник, ORCID 0009-0008-9948-2287, markomijatovic78@gmail.com

у чињеници да за локално становништво ови избори свакако нису другоразредни, већ прворазредни и много важнији него избори за привремене органе власти са седиштем у Приштини, јер репрезентују политичку вољу грађана у средини која се противи њиховим једностраним акцијама.

Циљ овог рада је да укаже на динамику локалних избора и последице у Лепосавићу, једној од општина са српском већином на територији АП Косово и Метохија, пре и након једнострано проглашене сецесије од стране привремених органа у Приштини. Сложене околности функционисања локалних власти у срединама са српском већином, присуство сталних тензија и покушај привремених власти у Приштини да упркос постојећим споразумима укину надлежности наведених општина, указују на значај који локални избори имају у овим заједницама.

Методи који се користе у раду су компарација, како би се тумачили резултати локалних избора у Лепосавићу током протекле три деценије и последице које они производе. Рад је заснован на дескриптивној статистици, пошто се пружају увиди у кључне резултате, односе снага у локалној политичкој арени, излазност и генералне тенденције.

Структура рада обухвата демографске карактеристике општине Лепосавић, преглед локалних избора до агресије НАТО пакта и Кумановског споразума, затим период до потписивања Бриселског споразума и, на крају, период до данашњих дана. На крају следи закључак у коме су наглашене тенденције и политичке последице у овој општини на територији јужне српске покрајине.

ОПШТИНА ЛЕПОСАВИЋ – ДЕМОГРАФСKE КАРАКТЕРИСТИКЕ

Општина Лепосавић налази се у долини реке Ибар и њена површина је 750 км² са око 20 хиљада становника. Данашња општина је формирана 1960. године, од некадашњих општина Лешак, Лепосавић и Слатина. Законом о подручјима, општинама и срезовима у Народној Републици Србији, објављеном у Службеном гласнику 12. децембра 1959. године, општини је припало двадесет катастарских општина, односно насељених места. Ове катастарске општине су припадале Дежевском срезу са средиштем у Новом Пазару (Бербериште), Копаоничком срезу са седиштем у Брусу (Земаница, Црнатово, Бело Брдо, Миоковиће) и Студеничком срезу, са седиштем у Рашкој (сва остала насеља). Како је првобитна општина Лепосавић била део Аутономне косовскометохијске области од 1953. и проширена општина остала је у њеном саставу, доцније у саставу АП Косово и Метохија. Општина Лепосавић има седам месних заједница – Лешак, Лепосавић, Сочаница, Бело Брдо, Врачево, Бистрица и Шаљска Бистрица.

У економском погледу, поред пољопривреде и дрвне индустрије, у општини Лепосавић налазили су се бројни индустријски погони изграђивани од почетка шездесетих, који су се налазили у систему компаније „Трепча“ и сарађивали су са другим економским гигантима као што је Термоелектрана „Обилић“.

Према попису из 1991. године Лепосавић је имао 16.291 становника, од чега су Срби чинили 87,7%, Албанци 6,7% и Муслимани 3,7%. Касније пописе које су организовале привремене институције самоуправе на Косову и Метохији Срби су

бојкотовали. Ратна догађања и успостављање међународне управе условило је померање становника, и према одређеним проценама у општини се налази преко две хиљаде интерно расељених лица из осталих делова Косова и Метохије (Секулић 2003: 137–150). Уједно, дошло је и до дислокације образовних и научних институција у Лепосавић из других делова покрајине, и ту припадају – Учитељски факултет из Призрена, Факултет за физичку културу из Приштине, Висока економска школа из Пећи, Виша саобраћајна школа из Урошевца, као и Институт за српску културу из Приштине.

Привремене институције самоуправе у Приштини, које су организовале попис становништва, дали су оквирну процену броја „становника у општини Лепосавић 2011. и по њој у општини живи 13.712 становника, од чега Срби чине између 90 и 95% становништва (Estimation of Kosovo population 2011). Албанци углавном живе у три национално мешовита села – Кошутото, Бистрица и Џерање.

ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ У ОПШТИНИ ЛЕПОСАВИЋ У ОКВИРУ ПРАВНОГ СИСТЕМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 1992–1999. ГОДИНЕ

Уставно решење из 1990. године поништио је деформације Устава Србије из 1974. године и повратио српску државност на целој њеној територији. То је наишло на одобравање укупне јавности Србије, а посебно косовскометохијских Срба који су трпели последице насилне албанизације покрајине, нарочито видљиве у периоду од средине шездесетих година XX века. Са друге стране, косовскометохијски Албанци почињу да одричу било какав легитимитет српској држави. Насупрот ранијем агресивном наступу, почетком деведесетих Албанци се окрећу „мирном отпору“ под руководством политичара и писца Ибрахима Ругова и Демократског савеза Косова, што је заправо представљао својеврсни предак за припрему оружаног устанка који је у организацији Народног покрета Косова и тзв. Ослободилачке војске Косова започео са припремама још од почетка деведесетих, интензивније је 1994–1996. и коначно отпочео 1997, а ескалирао 1998. године. У неповољним међународним околностима приступило се преговорима у Паризу, где је обема странама понуђен на усвајање Споразум из Рамбујеа („Привремени споразум о миру и самоуправи на Косову и Метохији“). Према наведеном споразуму Косово и Метохија поседују широку аутономију у оквиру Србије и СР Југославије, док су заједничке остале функције – територијални интегритет, заједничко тржиште, монетарна политика, одбрана и спољни послови, царина, савезни порези и савезни избори. Косовом и Метохијом би управљали скупштина и председник. На Косову и Метохији је предвиђено и ограничено војно-полицијско присуство Србије и Југославије у пограничним гарнизонима, као и у унутрашњости покрајине („Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo“, 22 February 1999, интегрални текст у: Симић 2000: 275–325).

За српску страну политички део споразума је био прихватљив, али војни је био споран јер је предвиђао несметано кретање НАТО трупа на целој територији СР Југославије. У наставку преговора, средином марта 1999. године, албанска страна

(иако без јасних гаранција о референдуму о независности, што је био њихов основни захтев) прихватила је споразум, док га је српско-југословенска одбила. То је био увод у НАТО агресију.

Агресија НАТО пакта трајала је 78 дана и завршена је преговорима УН, ЕУ, Руске Федерације, САД, НАТО и СР Југославије и разговорима председника СР Југославије Слободана Милошевића, председника Финске и представника ЕУ Марти Ахтисарија и специјалног изасланика Руске Федерације Виктора Черномидина. Они су резултирали потписивањем Војно-техничког споразума или тзв. Кумановског споразума и усвајањем Резолуције СБ УН 1244, којим је окончана агресија, а којом је планирано и касније реализовано повлачење војно-полицијских снага Србије и СР Југославије са Косова и Метохије, при чему је Резолуцијом СБ УН 1244 Косово и Метохија остао део Србије под међународном управом Уједињених нација, и о чијем се коначном статусу тек требало преговарати.

Усвајањем новог Устава 1990. године и неколико месеци касније одржаним вишестраначким изборима, у децембру исте године у Србији почиње процес политичке плурализације и демократизације. Вишестраначки политички систем значио је укидање монолита Савеза комуниста, али је услед популарности њеног наследника – Социјалистичке партије Србије, посебно међу Србима на Косову и Метохији, бар на самом почетку тог процеса, обезбеђена доминантна позиција наследника Савеза комуниста – Социјалистичка партија Србије. Па ипак, нове политичке опције које су имале своју прву промоцију на националним изборима 1990. године имале су предуслове за ширење политичког деловања и грађњу мреже локалних подружница широм Србије, па самим тим и на Косову и Метохији, и општини Лепосавић. Међу њима је била водећа опозициона странка Српски покрет обнове, која у октобру 1990. године оснива Обласни одбор за Рашку област (Нови Пазар, Сјеница, Тутин, Пријепоље, Прибој, Зубин Поток и Лепосавић), на чије чело је постављен Раденко Јоковић (Минић 2023: 259). У наредном периоду долази до формирања и огранака Српске радикалне странке, Демократске странке, а након раскола у Демократској странци 1992. и Демократске странке Србије. Оснивањем Југословенске левнице и она добија свој огранак у Лепосавићу.

Локални избори 1992. и 1996. године одржани су по одредбама Закона о територијалној организацији (ЗТО) из 1991. године (Службени гласник Републике Србије бр. 47/91), по већинском, двокружном принципу. Председник Скупштине општине бирао се посредном већином у локалном парламенту.

У први вишестраначки састав Скупштине општине Лепосавић после избора одржаних у децембру 1992. године на којима је учествовало 86,49% бирача и од 89 кандидата ушло од укупно 31 одборника – 23 одборника СПС, 3 одборника СРС, 2 одборника ДЕПОС (коалиције окупљене око СПО), те три одборника група грађана. По националној припадности, 30 одборника су биле српске, а један муслиманске националности (Избори за одборнике скупштина општина града Београда и града Ниша, 1992; Републички завод за статистику, Београд, 1993).

Избори су неспорно показали доминацију СПС, али и одређене позиције које су имали странке пре свега десног политичког спектра – СРС, СПО, а касније и ДСС.

Како на републичком и савезном нивоу, и на локалном нивоу социјалисти су годинама у којима је дошло до тегобног распада бивше Југославије, јаке економске кризе и ратова у суседству Србије (Хрватска и Босна и Херцеговина), успели да одрже популарност, понајпре захваљујући харизми лидера социјалиста и председника Србије Слободана Милошевића.

Доминација СПС најјасније је била видљива међу Србима на Косову и Метохији, међу којима су уживали готово плебисцитарну подршку. При томе, чињеница да су косовскометохијски Албанци бојкотовали изборе, учинила је да јужна српска покрајина буде „резервоар гласова“ власти, и да им је на изборним јединицама на Косову и Метохији за посланички мандат припадао рапидно мањи број гласова него у осталим деловима Србије (Мијатовић 2016: 115).

У таквој атмосфери дошли су и наредни локални избори 1996. године. Чињеница да је на тим изборима дошло до значајне победе опозиције и да је фактички то био почетак детронизације власти социјалиста, кроз успостављање опозиционих власти у десетинама општина и градова централне Србије и Војводине. Али то није било толико уочљиво на Косову и Метохији, где су већ учавали и први безбедносни ризици и претње албанске оружане побуне. Истовремено, и исказивање грађанске непослушности у осталим деловима Србије (карактеристично лупање у шерпе као вид протеста током емитовања централног дневника националног РТВ сервиса широм осталих делова Србије) код косовскометохијских Срба побудио је непријатне асоцијације, јер су се истим видовима акција служили и Албанци на Косову и Метохији, апсолутно одбијајући легитимитет српске државе.

Табела 1. Резултати избора за Скупштину општине Лепосавић, 3. и 17. новембар 1996. године.
Гласалих бирача: 8354 (79,84%)

Предлагач (странка, коалиција)	Број гласова	Проценти	Број одборника
СПС	3.959	47,39%	24
Коалиција „Заједно“	1.799	21,53%	3
ЈУА	627	7,51%	2
СРС	1.502	17,98%	1
Групе грађана	467	5,59%	1

(Извор: Избори за скупштине општина и градова у Републици Србији – коначни резултати, Републички завод за статистику, мај 1997. године, стр. 93)

На другим локалним изборима одржаним 3. и 17. новембра 1996. године у општини Лепосавић гласало је 79,74% бирача. И на овим изборима убедљиву победу односи СПС, иако је и опозициона коалиција „Заједно“ остварила респектабилан резултат. У локални парламент од укупно 105 кандидата улазе СПС са 24 одборника, Заједно за три одборника, Југословенска левица са два одборника, Српска радикална странка једно и група грађана једно одборничко место. По националној припадности, као и 1992. године, 30 одборника су били Срби, а један Муслиман/Бошњак.

За председника општине изабран је Драган Јаблановић (тада члан СПС) и ту функцију је вршио до маја 2001. године.

Након окончање агресије НАТО на СР Југославију потписивањем Војно-техничког или Кумановског споразума 10. јуна 1999. године, као и Резолуције СБ УН, којом је гарантован суверенитет Србије и СР Југославије над Косовом и Метохијом, покрајина је стављена под међународну управу Уједињених нација – Мисија УНМИК.

После 1999. на територији Косова и Метохије нису одржавани локални избори у складу са изборним законодавством Србије, већ само национални, док су локални избори потпали под законодавна решења привремених институција самоуправе у Приштини и мисије УН – УНМИК, а од 2008. године мисије Европске уније – ЕУЛЕКС. Једини изузетак били су локални избори одржани од уставно-правним оквиром Републике Србије одржаним 2008. године.

Српски народ и његови политички представници на Косову и Метохији опредељивали су своју политичку стратегију и тактику сходно датим околностима, па тако Срби нису учествовали на локалним изборима 2000, али су учествовали на изборима које организује УНМИК две године касније, 2002. године, након чега је наступио период где су на северу Косова и Метохије локални избори фактички били бојкотовани све до потписивања Бриселског споразума и предвиђеног формирања Заједнице српских општина (чији би општина Лепосавић требало да буде саставни део) 2013. године.

Локални избори, под уставним и законским правилима Републике Србије, после 1996. године у Лепосавићу и на Косову и Метохији у целини, циклусно се догодио још једном. То је био циклус локалних избора у мају 2008. године, када су у 26 од 29 локалних самоуправа на Косову и Метохији одржани локални избори, између осталог у Лепосавићу (Мијатовић 2016: 292–293). То је био јасно политички мотивисан потез са намером истицања протеста против нелегалне једностране независности тзв. „Косова“ од стране привремених институција самоуправе у Приштини (Мијатовић 2016: 381).

Од 31 одборника Скупштине општине 2008. изабрано је десет одборника СРС, осам одборника ДСС, четири одборника ДС, три одборника СПС, два одборника Српско народно веће Северног Косова Милан Ивановић, два одборника Нова Србија Петар Бишевац, те два одборника Покрета за Лешак и околину. Без мандата су остали Г17 плус Небојша Костовић, СПО Милош Петровић и ГГ Корени Иван Вучковић (125. седница Републичке изборне комисије од 15. маја 2008. године). За председника општине изабран је Властимир Ратковић (СРС).

Формирањем СНС 2008. године, пратећи националне констелације са националног нивоа, долази до преливања подела у СРС и на локални ниво, па тако свих десет одборника СРС у Скупштини општине Лепосавић прелази у СНС. Одлуком локалног суда изашло се у сусрет захтеву СРС да им се врате мандати, па је тако СРС добио својих нових 10 одборника, а за новог председника општине изабран је Јован Миладиновић (СРС). Ипак, нестабилности нису престале, па Влада

Републике Србије распушта Скупштину општине Лепосавић и заказује нове изборе. За председника Привременог већа именован је Бранко Нинић (ДС).

На изборима одржаним 29. новембра и 6. децембра 2009. године, појединачно највише гласова освојили су ДС и СНС.

Табела 2. Резултати избора за Скупштину општине Лепосавић, 29. новембар и 6. децембар 2009. године.

Гласалих бирача: 8354 (79,84%)

Предлагач (странка, коалиција)	Број гласова	Проценти	Број одборника
ДС	2.745	33,45%	12
СНС	1.540	18,77%	7
ДСС	1.038	12,65%	4
СПС-ПУПС	916	11,16%	4
Нова Србија	485	5,91%	2
СРС	448	5,46%	2
Г17 ПЛУС	394	4,80%	0
Покрет за Лешак и околину	258	3,14%	0
ГГ Корени Иван Вучковић	168	2,05%	0
Народна партија Маја Гојковић	166	2,02%	0
Партија ветерана Србије	48	0,98%	0

(Извор: 72. седница Републичке изборне комисије од 7. децембра 2009. године)

За председника општине изабран је Бранко Нинић (ДС), да би га од 2012. године заменио Драгиша Васић (СНС), који је на том месту био до 2013. године.

Локални избори 2008. и 2009. године у АП Косово и Метохија и у општини Лепосавић одржани по законском моделу и одредбама Закона о локалним изборима Републике Србије из 2007. године (цела локална самоуправа је једна изборна јединица, гласа се за затворене изборне листе, са цензусом од 5%, а председник се бира посредно у парламенту), у пуном колориту су показали како излазношћу, тако и резултатима (који су малтене одговарали националним политичким констелацијама), потпуну оданост српског становништва Републици Србији, као матичној држави.

ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ У ОПШТИНИ ЛЕПОСАВИЋ У ОВИРУ СИСТЕМА ПРИВРЕМЕНИХ ИНСТИТУЦИЈА САМОУПРАВЕ ПОКРАЈИНСКИХ ИНСТИТУЦИЈА У ПРИШТИНИ ОД УСПОСТАВЉАЊА МИСИЈЕ УН (1999) ДО ПОТИПИСИВАЊА БРИСЕЛСКОГ СПОРАЗУМА (2013)

Србија је у периоду после 2000. са више скупштинских декларација потврдила своју потпуну спремност за давање пуне аутономије АП Косову и Метохији, као и жељу за сарађом са међународном управом у покрајини. Своју добру вољу Србија је настојала да покаже и повременим, делимичним или потпуним консензусом политичких актера, укључивањем у политичке процесе на Косову и Метохији. Србија доноси 2006. године и нови Устав у чијој преамбули је наведено да је:

„Покрајина Косово и Метохија [је] саставни део Србије, да има положај суштинске аутономије и да из таквог положаја Косова и Метохије следе уставне обавезе свих државних органа да заступају и штите државне интересе државе Србије на Косову и Метохији у свим унутрашњим и спољним политичким односима”.

У сусрет непосредним преговорима о статусу Косова и Метохије Србија усваја и „Свеобухватни предлог за решење статуса Косова и Метохије”.

Са албанске стране није било видљивих знакова у правцу опуштања односа, чему у прилог говори и мартовски погром над Србима 2004. године.

Директни преговори власти Србије и привремених институција самоуправе на Косову и Метохији нису уродили плодом, није прихваћен од стране међународне заједнице понуђен Ахтисаријев план о „надгледаној независности“ Косова. Привремене институције самоуправе у Приштини приступиле су једностраном проглашењу независности 17. фебруара 2008. године. „Декларација о независности“ усвојена од стране привремених институција самоуправе, односно Скупштине „Косова”.

Наведени догађаји били су увод у нове напетости, и на ширем, светском плану. Фронт око „косовског питања“ био је отворен и на светском нивоу, јер наспрот САД, Великој Британији и Француској, сталне чланице са правом вета у СБ УН – Руска Федерација и Кина нису признале једнострану потез привремених институција самоуправе на Косову и Метохији.

Свакако, оштра политичко-дипломатска борба за Косово и Метохију вођена од стране Србије имала је и своје рефлексије и на локалну политику у покрајини, посебно у њеном северном делу. Период 1999. године за Србе на Косову и Метохији био је тегобан, и у наредним редовима ћемо представити у кратким цртама њене основне контуре.

Наиме, први локални избори на Косову и Метохији, под окриљем УННИК-а одржани су у октобру 2000. године. Изборе су српске странке бојкотовале, услед упозоравања на несигурну безбедносну ситуацију на северу Косова и Метохије и другим српским срединама. Избори су одржани крајем октобра 2000. године, свега неколико седмица након „петооктобарских промена“ у Србији. На локалним изборима у Лепосавићу учествовали су само албански Демократски савез Косова и Алијанса за будућност Косова, али резултати нису ни верификовани због занемарљивог учешћа бирача на изборима.

Тадашњи шеф Мисије УНМИК-а, Бернар Кушнер, приступио је именовању председника општина у српским срединама. У мају 2001. године за председника општине именован је Ненад Радосављевић (члан Српског народног већа северног Косова и Нове демократије, као део тада у Србији победничке коалиције Демократске опозиције – ДОС). Ненад Радосављевић напустио је наведено место после неколико месеци. Његово место преузео је његов заменик Небојша Радуловић.

Други локални избори који су спроведени под окриљем УНМИК-а одржани су 2002. године. Као и 2000. године избори су одржани по пропорционалном изборном систему и посредном избору председника општине/градоначелника.

Српска заједница по први пут излази на локалне изборе 2002. године, између осталог и у Лепосавићу. Најбоље резултате остварили су ДСС, Грађанска иницијатива „Социјалисти Лепосавића за Космет у Србији“ и Српско народно веће северног Косова.

За председника општине изабран је Велимир Бојовић (ДСС) и он је на том месту остао до 2008. године („Нема одлуке о продужењу мандата“ 2008).

Табела 3. Резултати избора за Скупштину општине Лепосавић, 2002. године
Гласалих бирача: 4054 (29,79%)

Предлагач (странка, коалиција)	Број гласова	Проценти	Број одборника
ДСС	992	25,00%	5
Грађанска иницијатива „Социјалисти Лепосавића за Космет у Србији“	768	19,35%	3
Српски национални савет Северног Косова	717	18,07%	3
Коалиција „Повратак“	530	13,36%	2
СПО	312	7,86%	1
Грађанска иницијатива „За повратак и помирење“	217		1
Листа Веселин Радовић	189	4,59%	1
Коалиција „Заједно“	139	3,50%	1
Социјалдемократија	65	1,64%	0
Грађанска иницијатива „Роми Косова“	46	1,16%	0

(Извор: УНМИК, Мисија ОЕБС, Централна изборна комисија: Локални избори 2002, Коначни резултати)

Период који је уследио након 2002. године био је веома буран и испуњен је бројним напетостима по питању дефинисања статуса Косова и Метохије. У марту 2004. године долази и до погрома над Србима на Косову и Метохији, што је имало за последицу одустајање Срба од учествовања на изборима на Косову и Метохији.

Локални избори 2007. године су последњи избори које су организовали УНМИК и привремене институције самоуправе у Приштини, касније је асистенцију преузела Мисија ЕУЛЕКС. На изборима се примењује цензус од 5%, са родном квотом од обавезних 30% кандидата мање заступљеног пола. Значајна промена била је и директни избор председника општина/градоначелника. Сходно раније важећим актима, и Закону о локалним изборима у „Републици Косово“, број одборника Скупштине општине Лепосавић смањен је са 31 на 19 (Zakon o lokalnim izborima u Republici Kosovo, Službeni list Republike Kosova, br. 32, 15. jun 2008. године).

Српски народ највећим делом бојкотује локалне изборе 2007. године, што важи и за општину Лепосавић, па тако на њима учествују тек поједине српске опције – Г17 плус, Покрет Снага Србије, локални Покрет за Сочаницу и др. О нивоу

легитимности ових избора говори чињеница да на изборима за скупштину општине узима 28, а за председника општине свега пет гласача.

Табела 4. Резултати избора за Скупштину општине Лепосавић, 2007. године
Гласалих бирача: 28 (0,02%)

Предлагач (странка, коалиција)	Број гласова	Проценти	Број одборника
Демократска лига „Дарданије“	24	85,71%	13
Грађанска иницијатива Г17 плус Лепосавић	1	3,57%	1
Грађанска иницијатива „Заједно“–ГИЗ	1	3,57%	1
Покрет за Сочаницу	1	3,57%	1
Покрет „Снага Србије“	1	3,57%	1
Грађанска иницијатива „Рад и поверење“	0	0,00%	0
Странка демократске акције	0	0,00%	0

(Извор: УНМИК, Мисија ОЕБС: Локални избори 2007, Коначни резултати)

Табела 5. Резултати избора за председника општине Лепосавић, 2007. године
Гласалих бирача: 6 (0,01%)

Предлагач (странка, коалиција)	Број гласова	Проценти
Грађанска иницијатива Г17 плус Лепосавић	2	40,00%
Грађанска иницијатива „Заједно“–ГИЗ	2	40,00%
Покрет за Сочаницу	1	20,00%
Грађанска иницијатива „Рад и поверење“	1	20,00%

(Извор: УНМИК, Мисија ОЕБС, Централна изборна комисија, Локални избори 2007)

Ни избори 2009. године нису донели промену у српском бојкоту избора за Скупштину општине и председника општине, посебно имајући у виду да су Срби гласали на локалним изборима у Лепосавићу одржаним по моделу важећем у Републици Србији 2008. и поновљеним 2009. године. Тако остаје на нивоу куриозитета да је на изборима за Скупштину општине Лепосавић 2009. године, по правилима привремених институција самоуправе, гласало 119 бирача (0,7%), а за председника општине учествује 67 бирача (0,4%).

Табела 6. Резултати избора за Скупштину општине Лепосавић, 2009. године
Гласалих бирача: 119 (0,7%)

Предлагач (странка, коалиција)	Број гласова	Проценти	Број одборника
Коалиција „Вакаџ“	80	70,80%	6
Алијанса за будућност Косова	30	26,55%	2
Демократска лига „Дарданије“	3	2,65%	1

(Извор: Централна изборна комисија, Локални избори 2009)

Табела 7. Резултати избора за председника општине Лепосавић, 2009. године
Гласалих бирача: 67 (0,44%)

Предлагач (странка, коалиција)	Број гласова	Проценти
Ардита Хасани (Алијанса за будућност Косова)	34	100,00%

(Извор: Централна изборна комисија, Избори за председнике општина 2009)

Наведена ситуација довела је до дуалности власти у општини, једну коју је признавала Србија и другу која је имала подршку привремених институција самоуправе у Приштини (Шћекић 2009).

Јака политичка криза у Србији, која је изазвана између тада водећих странака ДС и ДСС које су чиниле коалициону Владу, уз утицајну опозициону националистичку СРС, довела је до ванредних парламентарних избора на којима је тада водећа проевропска опција (ДС), која је давала примат наставку европских интеграција и блаже реакције према државама које су признале једнострано проглашену независност. На своју страну је придобила и СПС, са којом је формирала стратешку коалицију на националном нивоу. Ове две странке стојер су власти у периоду 2008–2012. године и у то време долази до преласка преговора са привременим органима самоуправе у Приштини из окриља УН у окриље Европске уније, а на Косово и Метохију долази и Мисија ЕУ – ЕУЛЕКС.

У марту 2011. године, пак, почињу преговори Србије и Приштине под покровитељством ЕУ. Преговори су у периоду 2011–2012. године исхођовали потписивањем седам споразума и то: 1) о слободи кретања; 2) о матичним књигама; 3) о царинском печату; 4) о катастарским евиденцијама; 5) о признавању универзитетских диплома (паралелног албанског школског система на Косову и Метохији деведесетих); 6) о интегрисаном управљању границама (IBM); 7) о регионалном представљању (Мировић 2019: 41).

Цели процес пратиле су јаке напетости посебно на простору северног Косова и Метохије између српског становништва са једне и специјалне полиције „Косова“ РОСУ са друге стране, који су желели насилно да заузму административне прелазе Јариње и Брњак 2011. године, а на шта су Срби одговорили постављањем барикада. Разлог за то било је непристајање Србије на царинске печате Приштине са државним обележјима, на то су привремене институције самоуправе у Приштини одговориле бојкотом српске робе и у тој намери послале специјалну полицију на административне прелазе. До напетих ситуација је долазило током целе 2011. и 2012. године. У том контексту, у четири општине са српском већином 14. и 15. фебруара 2012. године (Северна Косовска Митровица, Лепосавић, Звечан, Зубин Поток) организован је и референдум са питањем: „Да ли признајете институције такозване Републике Косово?“, али уз противљење Републике Србије и Европске уније. Чак 99,78% гласалих изјаснило се да не признаје институције „такозване Републике Косово“.

Након избора 2012. године долази до промене власти Србије и на њено чело, уместо коалиције ДС и СПС долази коалиција СНС и СПС. И нова влада Републике Србије је наставила преговоре са привременим институцијама

самоуправе. Овога пута преговори су подигнути на виши политички ниво, па са представницима Приштине разговарају највиши државни представници, пре свих тадашњи председник Владе Ивица Дачић и први потпредседник Владе Александар Вучић. Након вишемесечних преговора долази до потписивања Бриселског споразума (Први споразум о принципима нормализације односа Београда и Приштине).

Он се састоји од 15 тачака. Првих шест тачака се односи на формирање Заједнице српских општина (ЗСО), коју би чинило десет општина са српском већином. Преосталим тачкама предвиђа се – да две стране неће блокирати једна другу у напретку на путу европских интеграција; формирање јединствених полицијских снага; гаранцијама да ће припадници српских безбедносних служби добити еквивалентна места у „косовском“ безбедносном систему; да ће за четири општине на северу „Косова“ – Северној Митровици, Зубином Поток, Лепосавићу и Звечану бити именован посебан регионални командант полиције, који по националности мора бити Србин; предвиђа се јединствени судски систем „Косова“ са Већем Апелационог суда са српским судијама надлежним за већински српске општине; одржавање локалних избора до краја године у општинама Северна Митровица, Зубин Поток, Лепосавић и Звечан по „косовском“ изборном закону и уз мисију ОЕБС (Мировић 2019: 70–75).

Према договореном предлогу о Заједници српских општина, њу би требало да чини десет општина, и то: Северна Косовска Митровица, Лепосавић, Зубин Поток, Звечан, Штрпце, Грачаница, Ново Брдо, као и новонастале општине: Клокот (део општине Косовска Витина), Партеш (део општине Ѓџилане) и Ранилут (делови општина Ѓџилане и Косовска Каменица).

ИЗБОРИ У ОПШТИНИ ЛЕПОСАВИЋ НАКОН БРИСЕЛСКОГ СПОРАЗУМА 2013. ГОДИНЕ

Разговори Србије и привремених институција самоуправе у Приштини настављени су и наредних година након потписивања Бриселског споразума 2013. године и они су резултирали потписивањем низа других споразума из области електроенергетског, поштанског и других сектора, који су се тицали олакшавања свакодневног живота грађана.

Потписивање договора Србије и привремених институција самоуправе на Косову и Метохији није значило потпуно обустављање напетости, па тако власти у Приштини усвајају 2017. године Закон о преузимању 80% власништва у Рударско-металуршком комбинату Трепча. Ескалација кризе и претња минирањем пруге са косовске стране на којој је саобраћао воз Београд – Косовска Митровица кулминирала је почетком 2018. године у Косовској Митровици убиством лидера Грађанске иницијативе Слобода, демократија, правда Оливера Ивановића. Након тога долази и до хапшења шефа Преговарачког тима Србије са Приштином Марка Ђурића, десанта америчких јединица КФОР-а, а потом и косовске полиције РОСУ на језеру Газиводе, одбијања примања тзв. „Косова“ у Унеско и Интерпол, увођење царине

на робу из Србије и Босне и Херцеговине од 100%, најаве формирања тзв. Војске Косова, упада специјалне полиције РОСУ и хапшења Срба, што је све резултирало током 2018. и 2019. бројним политичким потресима и на унутрашњем и на спољном плану.

У Вашингтону 2020. године Србија и „Косово“ су потписали тзв. „Вашингтонски споразум“ који је у првом плану имао економију – железничко повезивање, изградњу ауто-пута Ниш–Приштина, управљање акумулационим језером Газиводе, као и одредбе којима се Србија и „Косово“ обавезују да неће користити 5Г технологију од „неповерљивих произвођача“ (мислило се на кинеске произвођаче ове опреме). Па ипак ни то није значило престанак напетости.

Од јула 2022. „косовске“ власти доносе одлуку о престанку важења српских докумената и регистарских таблица са ознакама градова и општина на Косову и Метохији и обавезу преласка на косовска документа за Србе на Косову и Метохији. То је изазвало праву експлозију незадовољства српског локалног политичког руководства, као и становништва. Тада се приступило масовном напуштању инситутиција привремених органа самоуправе на Косову и Метохији, а највише је одјекнуло повлачење из Полиције „Косова“ (Вујић 2022).

Председник Србије Александар Вучић крајем 2022. године тражи од командата КФОР-а да се у складу са Резолуцијом Савета безбедности УН 1244 дозволи повратак хиљаду војника и полицајаца Србије на Косово и Метохију, али је неколико седмица касније од КФОР-а стигао негативан одговор.

Почетком наредне 2023. године актуелан је тзв. француско-немачки план за решавање „Косовског проблема“, који је касније називан „Охридски споразум о нормализацији односа између Косова и Србије“ („Француско-немачко план о решавању питања Косова у 10 тачака; Шта све пише у документу о којем ће сутра расправљати Вучић и Влада Србије“, 2023).

Нацрт Споразума начелно је прихваћен у фебруару 2023. године од стране председника Р. Србије Александра Вучића и председника Владе „Косова“ Албина Куртија. Српска страна условно је прихватила овај план, инсистирајући да пре његове реализације Приштина испуни своју обавезу о оснивању Заједнице српских општина, која се одлаже преко десет година. Мапа пута за спровођење Споразума усмено је прихваћена у Охриду у марту 2023. године.

У складу са потписаним договором из Брисела организују се локални избори на северу Косова и Метохије и њене четири општине – Северна Косовска Митровица, Звечан, Зубин Поток и Лепосавић. На њима учествују представници српске, албанске, бошњачке заједнице.

Ови избори презентовали су нове политичке актере међу Србима на северу Косова и Метохије. То су били Грађанска иницијатива Српска, касније Српска листа, која се у наредним годинама успоставила као водећа политичка снага међу косовскометохијским Србима и која је у Скупштини Косова добијала највећи број мандата (на изборима 2014. девет од десет, 2017. девет од десет, 2019. десет од десет, 2021. десет од десет, 2025. девет од десет), и у наредном периоду имала доминантну улогу у српским срединама на Косову и Метохији, па између осталог и у општини Лепосавић. Посматрајући по странкама које су чиниле

Српску листу 2014. године, пет мандата је имао Покрет социјалиста Александра Вулина, а четири Самостална либерална странка, десети мандат предвиђен за српску заједницу на Косову и Метохији освојила је тада Прогресивна демократска странка (Радомировић 2014). Покрет социјалиста је, као што је познато, странка настала 2008. године из кругова функционера СПС који су се противили формирању Владе СПС и ДС. Самостална либерална странка (основана у Грачаници 2006. године, чији је председник био Слободан Петровић, у мандату од 2010. учествује са три министра у Влади лидера Демократских партија Косова Хашима Тачија).

На изборима на северу Косова и Метохије учествовали су и Демократска иницијатива Горана Богдановића, бившег министра за Косово и Метохију и у том тренутку члана Демократске странке, затим Грађанска иницијатива Слобода, демократија, правда државног секретара у Министарству за Косово и Метохију (2008–2012) и члана Социјалдемократске партије, чланице некадашњег ДОС (која је престала да постоји 2010. године) Оливера Ивановића, Грађанска иницијатива Народна правда окупљена око присталица Ненада Радосављевића (председника општине Лепосавић 2000–2001. и председника Српског народног већа Косова и Метохије од 1999. до 2001 – „Ко је ко на политичкој сцени Срба са Косова: Народна правда“, 2019).

Са друге стране, поменимо да у српским срединама „јужно од Ибра“ постоје странке као што су Прогресивна демократска странка настала у Грачаници 2013. из Самосталне либералне странке, а чији је председник Ненад Рашић (*Ко је ко на пољопривредној сцени Срба са Косова: Прогресивна демократска странка*, 2019), затим Нова партија Косова – раније Српска косовскометохијска странка („Ко је ко на политичкој сцени Срба са Косова: Нова партија Косова“, 2019) и др. које нису успеле да се наметну међу српским становништвом на северу Косова и Метохије.

Ту су још и политичке организације Народни покрет Срба са Косова и Метохије – Отаџбина настао 2016. године из редова виђенијих чланова ДСС са севера Косова и Метохије, а на чијем је челу некадашњи председник општине Зубин Поток Славиша Ристић („Ко је ко на политичкој сцени Срба са Косова: Народни покрет Срба са Косова и Метохије – Отаџбина“, 2019). Српски национални форум основан у Грачаници 2014. године окупљен око некадашњег председника Српског покрета отпора Момчила Трајковића („Ко је ко на политичкој сцени Срба са Косова: Српски национални форум“, 2019) и др.

На локалним изборима 2013. године највећи број гласова у Лепосавићу добијају Грађанска иницијатива Српска, Демократска иницијатива, Самостална либерална странка и Грађанска иницијатива Слобода, демократија, правда Оливер Ивановић.

За председника општине изабран је у јануару 2014. године Драган Јаблановић (Грађанска иницијатива Српска). Он се на сопствени захтев повукао са тог места 2015. године, па је Влада Србије за председника именovala Зорана Тодића (Српска листа) („Зоран Тодић нови председник Привременог органа Лепосавића, Влада разрешила Јаблановића“, 2015).

Табела 8. Резултати избора за Скупштину општине Лепосавић, 2013. године
Гласалих бирача: 4443 (23,5%)

Предлагач (странка, коалиција)	Број гласова	Проценти	Број одборника
Грађанска иницијатива „Српска“	1.628	38,73%	8
Демократска иницијатива	814	19,37%	4
Самостална либерална странка	445	10,59%	2
Грађанска иницијатива „Слобода, демократија, правда – Оливер Ивановић“	300	7,14%	2
Грађанска иницијатива „Заједно“	232	5,52%	1
Народна правда	217	5,16%	1
Иницијатива за бољи живот	175	4,16%	1
Алијанса за будућност Косова	88	2,09%	
Демократска партија Косова	83	1,97%	
Бошњачка странка демократске акције Косова	70	1,67%	
Демократски савез Косова	66	1,57%	
Социјалдемократија	47	1,12%	
Нова снага	23	0,55%	
Покрет „Самоопредељење“	15	0,36%	

(Извор: Централна изборна комисија, Избори за скупштине општина 2013)

Табела 9. Резултати избора за председника општине Лепосавић, 2013. године
Гласалих бирача: 4435 (25,24%)

Предлагач (странка, коалиција)	Број гласова	Проценти
Драган Јаблановић (Српска листа)	2.225	51,48%
Благоје Недељковић (Демократска иницијатива)	940	21,75%
Драгиша Крстовић (Самостална либерална странка)	538	12,45%
Радомир Величковић (Грађанска иницијатива Слобода, демократија, правда Оливер Ивановић)	244	5,65%
Ненад Радосављевић (Грађанска иницијатива Народна правда)	209	4,84%
Слађан Костић	166	3,84%

(Извор: Централна изборна комисија, Избори за председнике општина 2013)

И на изборима за скупштину општине и председника општине Лепосавић наступају исти политички актери. Једини нови политички субјект међу Србима била је Партија косовских Срба (основана 2017. године у Лепосавићу) коју је водио Александар Јаблановић. И на овим изборима убедљиву победу односи Српска листа. Иначе, уочи ових избора, као и оних претходних, Српска листа је имала отворену подршку у Србији владајуће СНС, а Грађанска иницијатива Слобода, демократија, правда имала је подршку опозиционе ДС.

Овај изборни циклус је био обележен и напетостима између српских политичких актера, па нису били ретки случајеви обостраног уништавања предизборних билборда („Уништен билборд Српске листе у Лепосавићу” 2017), али и физичких обрачуна између Српске листе и Партије косовских Срба („Партија Косовских Срба: ’Учестали напади Српске листе’”, 2017). Од 2021. на северу Космета активна је и Грађанска иницијатива „Српски опстанак” који 2022. постаје странка – Српска демократија.

На изборима за председника општине победио је Зоран Тодић (Српска листа), а значајнији резултат остварио је и Драган Јаблановић (Партија косовских Срба).

Табела 10. Резултати избора за Скупштину општине Лепосавић, 2017. године
Гласалих бирача: 8089 (45,58%)

Предлагач (странка, коалиција)	Број гласова	Проценти	Број одборника
Српска листа	4.158	56,27%	12
Партија косовских Срба	2.111	28,57%	6
Грађанска иницијатива „Демократска иницијатива“	343	4,64%	1
Нисма-Нисма за Косово	164	2,22%	0
Грађанска иницијатива „Слобода, демократија, правда Оливер Ивановић“	162	2,19%	0
Покрет „Самоопредељење“	98	1,33%	0
Грађанска иницијатива „Заједно“	98	1,33%	0
Грађанска иницијатива „Једнако за све“	98	1,20%	0
Грађанска иницијатива „Народна правда“	89	1,07%	0
Демократска партија Косова	79	0,84%	0
Нови савез Косова	62	0,27%	0
Алијанса за будућност Косова	20	0,08%	0

(Извор: Централна изборна комисија, Избори за скупштине општина 2017)

Табела 11. Резултати избора за председника општине Лепосавић, 2017. године
Гласалих бирача: 7841 (42,53%)

Предлагач (странка, коалиција)	Број гласова	Проценти
Зоран Тодић (Српска листа)	5.105	63,20%
Драган Јаблановић (Партија косовских Срба)	2.807	34,75%
Ненад Радосављевић (Грађанска иницијатива Народна правда)	166	2,05%

(Извор: Централна изборна комисија, избори за председнике општина 2019)

Избори за председника општине Лепосавић одржани 2019. године, имајући у виду да је српска заједница у Лепосавићу имала само једног српског кандидата, Зорана Тодића из Српске листе, били су готово унапред решени. Дотадашњи председник општине Лепосавић, Зоран Тодић, однео је убедљиву победу са 96,7% гласова.

Табела 12. Резултати ванредних избора за председника општине Лепосавић, 2019. године
Гласалих бирача: 7841 (42,53%)

Предлагач (странка, коалиција)	Број гласова	Проценти
Зоран Тодић (Српска листа)	7.296	96,7%
Шаћир Хетеми (Демократска партија Косова)	144	1,9%
Фисник Весели (Покрет Самоопредељење)	105	1,4%

(Извор: Централна изборна комисија, Ванредни избори за председника општине 2019)

Локални избори у Лепосавићу 2021. године донели су апсолутну преминацију Српске листе, која је освојила 97,10% гласова и сва одборничка места. Албанске партије које су учествовале на овим изборима – Демократска партија Косова и Покрет Самоопредељење – добиле су по мање од 2% гласова.

Хомогенизација српског бирачког тела око Српске листе била је видљива и у другим српским срединама, односно општинама које би требало да чине Заједницу српских општина, јер је Српска листа убедљиво победила у свих десет наведених локалних самоуправа (European union, Election observation mision, Kosovo 2021, Final Report, Municipal elections 17 Octobar – 14 November 2021) .

Табела 13. Резултати избора за Скупштину општине Лепосавић, 2021. године
Гласалих бирача: 9515 (75%)

Предлагач (странка, коалиција)	Број гласова	Проценти	Број одборника
Српска листа	8.995	97,10%	19
Демократска партија Косова	172	1,86%	0
Покрет „Самоопредељење“	97	1,05%	0

(Извор: Централна изборна комисија, Избори за скупштине општина 2021)

Повлачење Срба из косовских институција било је видљиво и у бојкоту избора у Лепосавићу и Зубином Потоку који су одржани 2023. године. Чак и првобитно најављено учешће Партије косовских Срба повучено је уочи њиховог одржавања, тако да на изборима учествују само албанске партије.

Табела 14. Резултати избора за Скупштину општине Лепосавић, 2023. године
Гласалих бирача: 111 (0,80%)

Предлагач (странка, коалиција)	Број гласова	Проценти	Број одборника
Покрет „Самоопредељење“	85	77,3%	15
Демократска партија Косова	21	19,1%	2
Партија косовских Срба	4	3,6%	2

(Извор: Централна изборна комисија, Избори за скупштине општина 2023)

Слични по скромној излазности и резултатима били су и избори за истовремено спроведене изборе за председника општине.

Табела 15. Резултати избора за председника општине Лепосавић, 2023. године
Гласалих бирача: 135 (1%)

Предлагач (странка, коалиција)	Број гласова	Проценти
Љуљим Хетеми (Покрет „Самоопредељење“)	100	73,5%
Албуљена Бехљули Хетеми (Демократска партија Косова)	35	25%

(Извор: Централна изборна комисија, Избори за председника општине 2023)

За председника општине Лепосавић изабран је кандидат Самоопредељења Љуљим Хетеми (са 100 гласова или 73,5%), док његов супарник из Демократске партије Косова Албуљена Бехљули Хетеми (35 гласова или 25% гласова).

Сам чин одржавања избора уз потпуни бојкот српског народа, и минимални број гласалих бирача, изазвао је револт који је додатно појачан догађајем у суседној Бањској, где у акцији „косовске“ полиције страдају три Србина. Од јесени 2023. године Српска листа почиње са широком акцијом опозива изабраних албанских председника општина на северу Космета, а у јануару 2024. године се започиње са прикупљањем потписа за опозив између осталог и председника општине Лепосавић Љуљима Хетемија („У Северној Митровици и Лепосавићу покренуте петиције за смену градоначелника“, 2024).

Приштинске власти прихватиле су да организују референдуме за опозив четири општине севера Космета 21. априла 2024. године, али Срби су ове референдуме бојкотовали. У општини Лепосавић гласало је свега шест бирача за опозив, а против 129 („Објављени резултати гласања у четири општине на северу“, 2024).

У међувремену су одржани и парламентарни избори за Скупштину „Косова“ у фебруару 2025. године. Највећи број гласова међу Србима добила је Српска листа, која је добила девет посланика од десет предвиђених за српску заједницу, а једно посланичко место добила је листа За слободу, правду и опстанак. У општини Лепосавић највећи број гласова добила је Српска листа (68,70%), Српска демократија (11,41%), Грађанска иницијатива „Народна правда“ (5,54%) и Листа за слободу, правду и опстанак (4,91%) и Партија косовских Срба (4,39%) (Централна изборна комисија, Избори за Скупштину „Косова“, 2025).

По свему судећи, нови избори за Скупштину општине Лепосавић требало би да се одрже у складу са одлуком председника самоуправних институција на Косову и Метохији 12. октобра 2025. године („Локални избори на Косову расписани за октобар“, 2025).

ЗАКЉУЧАК

Обнова вишепартијског система у Републици Србији 1990. године спустила се по дубини у све крајеве наше земље, па тако и у АП Косово и Метохија и општину Лепосавић. Плурализација политичког и партијског система, уместо претходног једнопартијског комунистичког монолита, донела је формирање нових политичких опција у Лепосавићу, као доминантно српској средини, било да се ради о настављачима традиција бившег Савеза комуниста Србије – Социјалистичка партија Србије,

али и водећих националних опозиционих странака – Српског покрета обнове, Демократске странке, Српске радикалне странке, а доцније деведесетих и Демократска странка Србије и Југословенске левице.

Током деведесетих у општини Лепосавић одржана су два изборна циклуса (1992. и 1996. године) на којима је, као и у целој АП Косово и Метохија апсолутно подршку уживала СПС, а потом пре свих СРС и ДСС. Све до НАТО агресије 1999. године социјалисти су неприкосновено држали власт.

Након 1999. године ситуација за српски народ у Лепосавићу се мења. Српске елите Косова и Метохије, у блиској сарадњи са властима Србије, сходно су датим неповољним околностима бирале стратегије учешћа на изборима на нивоу покрајине и локалном нивоу. Преминација српских странака видела се и на локалним изборима које је Србија организовала 2008. и поновљене 2009. године, услед кризе локалне власти, и тиме су показали органску повезаност политичког живота општине Лепосавић са остатком Србије (на изборима 2009. године учествовало је високих 79,84% бирача). Сходно тадашњим политичким констелацијама, највећи успех постигли су тада владајућа ДС, СРС (потом СНС), ДСС и коалиција СПС–ПУПС.

Упоредо су и на територији општине Лепосавић одржавани и избори у организацији привремених институција самоуправе у Приштини (2000, 2002, 2007, 2009), у коорганизацији са ОЕБС, мисијом УН – УНМИК, доцније мисијом ЕУ – ЕУЛЕКС. Срби су бојкотовали локалне изборе 2000, 2007. и 2009. године, а изашли су већински само на изборе 2002. године. Избори у организацији Приштине на територији општине Лепосавић бележили су минималну излазност, која је била мања од 1% (слична ситуација се поновила и 2023. године). Овако мала излазност у потпуности је обесмишљавала изборни процес организован од стране привремених институција самоуправе у Приштини у Лепосавићу, као и другим срединама севера Косова и Метохије (Северна Косовска Митровица, Зубин Поток и Звечан).

Србија је од 2011. под утицајем несклоних, пре свих западних сила, ушла у преговоре са привременим институцијама самоуправе у Приштини. Западним земљама које су подржавале и подржавају нелегалну једнострану проглашену независност највише је сметала дуалност институција на северу. Највише револта локалног српског становништва изазвала је жеља власти у Приштини и њене специјалне јединице полиције РОСУ да уз помоћ већег дела међународне заједнице успостави контролу над административним прелазима Јариње и Брњак (општина Зубин Поток). Срби су поставили барикаде, и уследиле су вишемесечне напетости између српског становништва са једне и „косовске“ полиције и снага КФОР-а, са друге стране, које су се наставиле и у 2012. години.

Смирење ситуације донело је потписивање Бриселског споразума (2013), којим је пре свега предвиђено успостављање Заједнице српских општина (у чијем је саставу и општина Лепосавић), као и посебне полицијске управне целине на северу Косова и Метохије са српским командантом. Истим споразумом предвиђено је и спровођење локалних избора.

Након 2013. године одржани су локални избори – за скупштину општине и председника општине 2017, 2021, 2023. године, и ванредне изборе за председника општине 2019. године. У складу са локалним догађањима, али и ширим констелацијама односа Србије и привремених институција самоуправе у Приштини, Срби су

учествовали на изборним циклусима 2013, 2017, 2019, 2021, али 2023. године то није био случај, па је дошло до парадоксалне ситуације да власт у општини Лепосавић буде формирана од стране албанских странака, у условима када је на изборе изашло свега нешто више од 3% уписаних бирача. Акцијом локалних српских политичких субјеката, пре свих Српске листе, почетком 2024. године започело се са иницијативом за опозив руководства општине са циљем расписивања нових избора и избора легитимне, јасно већински српске власти у општини.

Након 2013. године долази до прекомпозиције политичке сцене. Првобитно су се за наклоност српских бирача, уз албанску, бошњачку и ромску заједницу, бориле Српска листа, Демократска иницијатива, Грађанска иницијатива Слобода, демократија, правда, доцније и Партија косовских Срба (настала из Српске листе), Грађанска иницијатива Слобода, правда, опстанак, Српска демократија и све ове опције су уживале одређену популарност међу српским бирачима. Иако је дошло до хомогенизације српског бирачког тела око Српске листе, која је достигла врхунац на изборима за локални парламент у Лепосавићу 2021. године, када је ова политичка организација освојила 97,10% бирача и сва одборничка места, парламентарни избори 2025. године поново су пак показали поновне поделе у српском бирачком телу, па је у општини Лепосавић Српска листа добила 68,70%, док су Српска демократија добила 11,41%, а још три листе су добиле око 5% гласова.

Као и у другим општинама са српском већином на подручју АП Косово и Метохија долазило је до значајнијих прекомпозиција на партијској сцени, где су неки политички актери нестајали док су се рађали и нови. Ефективни број политичких партија и фракционализација унутар локалне скупштине се радикално мењала током времена. Такође, с обзиром да Лепосавић насељавају Срби који чине огромну већину и сама излазност је драматично варирала у складу са тим да ли су српске партије бојкотовале изборе или учествовале на њима.

С обзиром да је у овој општини фигурирао велики број политичких актера, може се закључити да су неки од њих били аутентични политички актери. Они су се умањој или већој мери ослањали на подршку власти Републике Србије.

Значај овог истраживања огледа се у сагледавању домета деловања политичких актера у општини Лепосавић кроз сложени контекст у коме се налазе српске заједнице на Косову и Метохији. Промене на политичкој сцени унутар ове општине биле су условљене како унутрашњим, тако и спољним факторима и конфликтним деловањем привремених институција у Приштини. Ова општина може послужити као репрезентативан пример за локалне изборе на северу јужне српске покрајине где већину чини српско становништво и где постоје континуирани притисци како би се угушило деловање њихових представника.

ИНТЕРНЕТ ИЗВОРИ

Вујић 2022: Предраг Вујић. „Србија и Косово – Срби се повукли из свих институција, полицији поскидали униформе, ЕУ позива на разум“. <<https://www.bbc.com/serbian/cut/srbija-63527308>>. [27. 9. 2025].

„Зоран Тодић нови председник Привременог органа Лепосавића, Влада разрешила Јаблановића“, 2015. <<https://kossev.info/zoran-todic-novi-predsednik-privremenog-organa-leposavica-vlada-razresila-jablanovica/>>. [27. 9. 2025].

- „Ко је ко на политичкој сцени Срба са Косова: Народна правда“, 2019. <<https://kossev.info/ko-je-ko-na-politickoj-sceni-srba-sa-kosova-narodna-pravda/>>. [27. 9. 2025].
- „Ко је ко на политичкој сцени Срба са Косова: Прогресивна демократска странка“, 2019. <<https://kossev.info/ko-je-ko-na-politickoj-sceni-srba-sa-kosova-progresivna-demokratska-stranka/>>. [27. 9. 2025].
- „Ко је ко на политичкој сцени Срба са Косова: Нова партија Косова“, 2019. <<https://kossev.info/ko-je-ko-na-politickoj-sceni-srba-sa-kosova-nova-partija-kosova/>>. [27. 9. 2025].
- „Ко је ко на политичкој сцени Срба са Косова: Народни покрет Срба са Косова и Метохије – Отаџбина“, 2019. <<https://kossev.info/ko-je-ko-na-politickoj-sceni-srba-sa-kim-otadzbina/>>. [27. 9. 2025].
- „Ко је ко на политичкој сцени Срба са Косова: Српски национални форум“, 2019. <<https://kossev.info/ko-je-ko-na-politickoj-sceni-srba-sa-kosova-srpski-nacionalni-forum/>>. [27. 9. 2025].
- „Локални избори на Косову расписани за октобар“, 2025. <<https://www.slobodnaevropa.org/a/lokalni-izbori-na-kosovu-2025-osmani/33438038.html>>. [27. 9. 2025].
- „Нема одлуке о продужењу мандата“, 2008. <<https://www.politika.rs/sr/clanak/44963/Nema-odluke-o-produzenju-mandata>>. [27. 9. 2025].
- „Објављени резултати гласања у четири општине на северу“, 2024. <<https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/eljezi-ovo-su-novi-rezultati-glasanja-u-cetiri-opstine-na-severu-22-4-2024>>. [27. 9. 2025].
- „Партија Косовских Срба: Учестили напади Српске листе“, 2019. <<https://www.rts.rs/lat/vesti/politika/2758911/partija-kosovskih-srba-ucestali-napadi-srpske-liste.html>>. [27. 9. 2025].
- Радомировић, 2014: Биљана Радомировић. „У Скупштини Косова само 10 Срба“. <<https://www.politika.rs/scc/clanak/298534/U-Skupstini-Kosova-samo-desetoro-Srba>>. [27. 9. 2025].
- „Уништен билборд Српске листе у Лепосавићу“, 2019. <<https://studiorb.rs/leposavic-napad-na-bilbord-srpske-liste-u-leposavicu/>>. [27. 9. 2025].
- „У Северној Митровици и Лепосавићу покренуте петиције за смену градоначелника“, 2024. <<https://www.slobodnaevropa.org/a/peticija-za-smenu-severna-mitrovica-leposavic-gradonacelnik/32777778.html>>. [27. 9. 2025].
- „Француско-немачко план о решавању питања Косова у 10 тачака; Шта све пише у документу о којем ће сутра расправљати Вучић и Влада Србије“, 2023. <<https://www.danas.rs/vesti/politika/sta-pise-u-francusko-nemackom-dokumentu-o-kosovu/>>. [27. 9. 2025].
- Шћекић 2009: Јасмина Шћекић. „Две власти у једној општини“. <https://www.slobodnaevropa.org/a/leposavic_izbori_vlast/1897194.html>. [27. 9. 2025].

ЛИТЕРАТУРА

- Избори за одборнике скупштина општина, града Београд и града Ниша, 1992, Републички завод за статистику, Београд, 1993.
- Избори за одборнике скупштина општина, града Београд и града Ниша, 1996, Републички завод за статистику, Београд, 1997.
- Јовановић 2008: Милан Јовановић. Реформе изборног права локалне самоуправе у Србији. *Политичка ревија* 2/2008, 351–378.
- Матић 2013: Петар Матић. Резултати и последице локалних избора у Србији 2012. године. Ур. Милан Јовановић, Душан Вучићевић. *Избори у Србији 2012. године: (не)очекивана промена*, Београд: Институт за политичке студије.
- Мијатовић 2016: Марко Мијатовић. *Локални избори након обнове вишепартијског система у Републици Србији 1990–2015*. Београд: Фондација Конрад Аденауер.
- Минић 2023: Ратко С. Минић. *Избори на подручју новоназарске општине почелим деветих година XX века*. Зборник радова Филозофског факултета у Приштини, Косовска Митровица, волумен 53, бр. 4, 255–277.
- Мировић 2019: Дејан Мировић. *Бриселски споразум: хронологија и последице*. Београд: Catena Mundi.

- Секулић 2003: Весна Секулић. „Избегла и расељена лица на простору северног Косова“. *Башинина*, св. 15, 137–150.
- Симић 2000: Драган Симић. *Пут у Рамбује, Косовска криза 1995–2000*. Београд: Неа.
- Стојановић, 2022: Бобан Стојановић. *Утицај политичких партија на формирање локалних извршних власти у Србији од 2008. до 2016. године*. Докторски рад. Београд: Факултет политичких наука Универзитета у Београду.
- „Свеобухватни предлог за решење статуса Косова и Метохије“, 26. март 2007. године, <<https://kossev.info/wp-content/uploads/public/dokumenti/Sveobuhvatni%20predlog%20Martija%20Ahtisarija.pdf>>. [27. 9. 2025].
125. седница Републичке изборне комисије од 15. маја 2008. године, <<https://arhiva.rik.parlament.gov.rs/arhiva-sednice-2008-6.php>>. [27. 9. 2025].
72. седница Републичке изборне комисије од 7. децембра 2009. године, <<https://arhiva.rik.parlament.gov.rs/arhiva-sednice-2009.php>>. [27. 9. 2025].

АКТА ПРИВРЕМЕНИХ ИНСТИТУЦИЈА САМОУПРАВЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈУ

- Zakon o lokalnim izborima u Republici Kosovo, Službeni list Republike Kosova, br. 32, 15. jun 2008. godine*
- Kosovo Agency of Statistics: Estimation of Kosovo population 2011*, <<https://web.archive.org/web/20200920093039/https://ask.rks-gov.net/media/2129/estimation-of-kosovo-population-2011.pdf>>. [27. 9. 2025].
- European union, Election observation mission, Kosovo 2021, Final Report, Municipal elections 17 Octobar – 14 November 2021. 2021. <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/final_report_2021_eom_kosovo_municipal_elections_-_english.pdf>. [27. 9. 2025].
- УНМИК, Мисија ОЕБС, Централна изборна комисија: Локални избори 2002, Коначни резултати. <<https://kqz-ks.org/wp-content/uploads/2018/04/1.-Rezultatet-e-subjekteve-sipas-komunave-2002-Komunale.pdf>>. [27. 9. 2025].
- УНМИК, Мисија ОЕБС: Локални избори 2007, Коначни резултати. <<https://kqz-ks.org/wp-content/uploads/2018/04/1.-Rezultatet-e-subjekteve-sipas-komunave-2002-Komunale.pdf>>. [27. 9. 2025].
- УНМИК, Мисија ОЕБС, Централна изборна комисија, Избори за председнике општина 2007. <<https://kqz-ks.org/wp-content/uploads/2018/04/1.-Rezultatet-e-kandidatëve-për-Kryetar-Komune-2007-Raundi-I.pdf>>. [27. 9. 2025].
- Centralna izborna komisija: <<https://kqz-ks.org/sr/>>. [27. 9. 2025].
- Централна изборна комисија, Локални избори 2009. <<https://kqz-ks.org/wp-content/uploads/2018/04/1.-Rezultatet-e-subjekteve-sipas-komunave-2009-Kuvend-Komunal.pdf>>. [27. 9. 2025].
- Централна изборна комисија, Избори за председнике општина 2009. <<https://kqz-ks.org/wp-content/uploads/2018/04/1.-Rezultatet-e-kandidatëve-për-Kryetar-Komune-2009-Raundi-I.pdf>>. [27. 9. 2025].
- Централна изборна комисија, Избори за скупштине општина 2013. <<https://kqz-ks.org/wp-content/uploads/2018/04/1.-Rezultatet-e-subjekteve-sipas-komunave-2013.pdf>>. [27. 9. 2025].
- Централна изборна комисија, Избори за председнике општина 2013. <<https://kqz-ks.org/wp-content/uploads/2018/04/1.-Rezultatet-e-kandidatëve-për-Kryetar-Komune-2013.pdf>>. [27. 9. 2025].
- Централна изборна комисија, Избори за скупштине општина 2017. <<https://kqz-ks.org/wp-content/uploads/2018/01/1.pdf>>. [27. 9. 2025].
- Централна изборна комисија, избори за председнике општина 2019. <<https://kqz-ks.org/sr/rezultati/izbori-za-predsednike-opstina/>>. [27. 9. 2025].

- Централна изборна комисија, Ванредни избори за председника општине 2019. <<https://kqz-ks.org/wp-content/uploads/2019/05/1.-Rezultatet-sipas-komunave-2.pdf>>. [27. 9. 2025].
- Централна изборна комисија, Избори за скупштине општина 2021. <<https://kqz-ks.org/wp-content/uploads/2021/11/03.-Rezultatet-e-subjekteve-dhe-ndarja-e-mandateve.pdf>>. [27. 9. 2025].
- Централна изборна комисија, Избори за скупштине општина 2023. <<https://kqz-ks.org/sr/rezultati/izbori-za-skupstine-opstina/>>. [27. 9. 2025].
- Централна изборна комисија, Избори за председника општине 2023. <https://kqz-ks.org/wp-content/uploads/2023/04/1.-Rezultatet-sipas-komunave_Kryetar-Komune.xlsx>. [27. 9. 2025].
- Централна изборна комисија, Избори за Скупштину „Косова”. <<https://kqz-ks.org/sr/izbori-za-skupstinu-kosova/izbori-za-skupstinu-kosova-2025/>>. [27. 9. 2025].

Petar M. MATIĆ

Marko R. MIJATOVIĆ

LOCAL ELECTIONS IN THE MUNICIPALITY OF LEPOSAVIĆ FROM 1992 TO 2024

SUMMARY

The aim of this paper is to give as complete a picture as possible of local elections in the municipality of Leposavić since the restoration of the multi-party system in the Republic of Serbia in the early 1990s. The municipality of Leposavic has an interesting political history. In 1912, the part was freed from Turkish rule and became part of the Serbian state, and in 1953 it was incorporated to the Autonomous Kosovo-Metohija region, and for a long time it was de facto the only exclusively serbian area in the AP of Kosovo and Metohija. After the arrival of the international administration in 1999, the municipality of Leposavić, like other Serbian communities in Kosovo and Metohija, found itself in a specific situation in which there was a duality of power, until the signing of the “Brussels Agreement” in 2013, which included this local self-government in a number of communities that belong to the still unformed Community of Serbian Municipalities. New tensions will arise in 2022 when Serbian representatives leave the local institutions of the temporary self-governing bodies of the administration in Priština, due to persistent and repeated threats that the Association of Serbian Municipalities will not be formed. Due to the mentioned facts, the undoubted importance of Leposavić gives us reason to examine the electoral will of its inhabitants, according to often changed contextual conditions.

Keywords: Leposavić, Republic of Serbia, Kosovo and Metohija, local elections, political parties.